

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

5. Quomodo materia dependet quoad existentia[m] à forma, & an possit
co[n]seruari absq[ue] vlla forma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

nam existentia capitis est existentia partialis, & existentia manus, ac cæterarum partium integralium hominis.

Confirmatur secundo, quia anima rationalis separata, & existens propria existentia (& idem est de quacumque forma substantiali, quæ conseruaretur à Deo absque materia, est quid physice incompletum, & non ponitur propterea directe in vlllo prædicamento: ergo quamuis materia esset existens propria existentia, adhuc esset physice incompletum quantum ad hoc, nec poneretur directe in prædicamento vlllo, quæ videtur mihi manifestissima instantia.

34. *Obiicies tertio*: si materia existeret propria existentia, illa existentia deberet esse in per se potentia ad existentiam formæ, & deberet posse recipere effectum formalem ab existentia formæ: sed neutrum dici potest; non primum, quia illa, quorum vnum est per se in potentia ad alterum, debent esse diuersæ rationis formaliter: sed illæ existentia non videntur esse formaliter diuersæ rationis, ergo neutra ex illis est in per se potentia ad alteram: non etiam secundum, quia nec materia, nec eius existentia existunt per existentiam formæ, ergo non recipiunt effectum formalem istius existentia, nam effectus formalis existentia est facere existens.

Respondeo negando minorem; ad cuius probationem pro prima parte dico illas duas existentias esse diuersæ rationis, quia vna petit essentialiter identificari formæ, & facere ipsam existentem, altera petit essentialiter identificari materiæ, & facere ipsam existentem, quod sufficit ad diuersitatem earum. Quod si etiam essent eiusdem rationis, adhuc posset vna esse in per se potentia ad alteram realiter loquendo, & iuxta hoc potest distinguere maiorem objectionem: realiter loquendo, concedo, formaliter, nego; & similiter distinguo minorem & probationem eius pro prima parte. Ad probationem minoris pro secunda parte respondeo negando consequentiam, ad cuius probationem dico quod effectus formalis existentia respectu ipsius rei, cui identificatur, est facere illam rem existentem, non vero respectu alterius rei, cui coniungitur per unionem realem: quare cum sic uniatur materiæ, nec identificetur ipsi, effectus formalis ipsius respectu materiæ, non debet esse facere ipsam existentem, sed potius effectus ipsius est concurrere cum ipsa ad constituendum totum, & actuare seu complere eius existentiam in ordine ad constitutionem eius.

35. *Confirmatur* hæc responsio, quia ex coniunctione materiæ existentis cum forma existente non debet materia aut existentia eius existere per existentiam formæ magis, quam ex coniunctione substantia existentis cum accidente existente, substantia existere per existentiam accidentis, aut è contra: sed non obstante coniunctione substantia hominis, verbi gratia, cum accidente existente, homo non existit existentia istius accidentis, nec è contra, ergo nec materia existens debet existere per existentiam formæ, quamuis coniungatur cum ipsa.

Deinde quemcumque effectum formalem tribuit existentia accidentis subiecto, cui inhaeret, similem proportionaliter tribuit existentia formæ materiæ existenti; unde ut aduersariis demus quæ effectum tribuit existentia formæ existentia materiæ, petendum ab illis quem effectum tribuit existentia accidentis substantiæ, & statim apparebit, quam parum vrgeat hæc difficultas.

Rursus querendum ab illis, quem effectum tribuit existentia manus existentia corporis; & quod respondunt, poterit sufficere nobis.

36. *Obiicies quarto*. Non ponitur vlla mentio in definitionibus materiæ primæ assignatis à Philosopho de actu entitativo, nec quod materia habeat propriam existentiam; ergo non est dicendum quod sit actus entitativus, aut quod habeat propriam existentiam.

Respondeo negando antecedens, nam eo ipso, quo dicitur primum subiectum, datur intelligi quod sit substantia distincta rationis à forma, & quod sit prior forma, & ex hoc satis colligitur, quod habeat etiam propriam existentiam.

37. *Obiicies quinto*. Ens diuiditur in actum & potentiam; ergo per hoc quod aliquid sit pura potentia realis, quæ

uis nullum diceret actum; posset esse ens reale, & consequenter falsum est vnum ex fundamentis communibus nostræ conclusionis, nempe quod materia non posset esse ens reale, nisi esset actus entitativus, aut nisi diceret talem actum.

Respondeo negando suppositum primi consequentis, nimirum quod possit habere rationem potentia realis absque inclusione actus metaphysici, & absque eo quod posset existere propria existentia, & consequenter absque eo quod diceret actum entitativum.

Obiicies sexto ex Complutensibus quæst. 5. num. 55. existere est esse extra suas causas: ergo nihil potest existere, antequam causæ exerceant suas causalitates: sed non exercent suas causalitates antequam sit totum; ergo materia non existit priusquam sit totum, & consequenter non existit propria existentia, sed existentia totius, quæ est etiam existentia formæ.

Confirmatur: ad hoc ut effectus existat, non sufficit ut exerceatur vna causalitas, sed omnes causalitates exerceri debent; sed omnes causalitates non exercentur, antequam sit totum; ergo. Probat maiorem, quia existentia non definitur esse, quia res sit extra causam, sed extra causas: ergo non sufficit exerceri causalitatem vnius causæ, sed debent exerceri causalitates omnium, causarum. Fufius proponunt hanc objectionem *Complutenses*, tanquam secundum fundamentum sententia suæ asserentis materiam non existere propria existentia: sed ni fallor, tota vis consistit in hoc.

38. *Respondeo* ergo distinguendo consequens: antequam causæ omnes immediate concurrentes ad productionem rei, quæ existit, exerceant omnes causalitates requisitas ad productionem istius rei, concedo; antequam exerceant omnes causalitates respectu aliarum rerum, nego consequentiam. Similiter distinguo subsumptum; sed causæ producentes compositum non exercent omnes causalitates requisitas ad existentiam materiæ antequam sit compositum, nego; omnes causalitates requisitas ad ipsum compositum aut alias res, concedo subsumptum.

Ad confirmationem respondeo distinguendo maiorem eodem modo: omnes causalitates requisitæ ad productionem ipsiusmet effectus, concedo; requisitæ ad productionem aliarum rerum, nego maiorem. Distinguo etiā minorem: omnes causalitates requisitæ ad productionem materiæ, nego; ad productionem totius, transeat, & per similitudinem distinguo probationem istius maioris.

QVÆSTIO V.

Quomodo materia dependet quoad existentiam à forma, & an possit conseruari absque vlla forma.

40. *Q*uemadmodum effectus causæ efficientis, licet habeat existentiam distinctam ab existentia ipsius causæ efficientis, dependet tamen ita à causâ efficienti, ut non posset habere suam existentiam, nisi existeret causa efficiens aut conseruans ipsum: ita quamuis materia habeat existentiam distinctam ab existentia formæ substantialis, posset tamē dubitari, an ita dependeat in ordine ad habendam suam existentiam à forma, ut non posset habere existentiam, nisi existeret forma. Hoc ergo modo examinabimus quæstionem, & quidem in ordine ad potentiam non solum ordinariam ac connaturalem, sed etiam in ordine ad potentiam absolutam & extraordinariam Dei.

Prima sententia est quod materia ita absolute dependeat ab existentia formæ, ut neque de potentia absoluta possit conseruari absque aliqua forma substantiali. Hanc tenent omnes *Thomistæ* (quos impugnauimus quæstione præcedenti) citati à *Complutensibus quæst. 5.*

Secunda sententia est quod materia, licet habeat existentiam distinctam realiter à forma, dependet tamen connaturaliter ita à forma, tanquā à communicante sibi existentiam, ut licet absolute & simpliciter possit conseruari de potentia absoluta absque omni forma substantiali; tamen hoc non possit fieri, quin Deus concursu particulari suppleat defectum influxus formæ; unde si solū haberet talem influxum ad conseruationem materiæ, qualis

habet de facto cum forma, & destrueret formam; denueretur necessario materia: ita *Suarez disp. 15. Met. sect. 8. Fonseca 5. Met. c. 2. quest. 3. sect. 1. Molina 1. par. qu. 3. art. 3. disp. 2. & alij plures*

Tertia denique sententia est, materiam nullo modo dependere quoad existentiam suam ab vilo influxu formæ, atque ideo non solum eam posse conservari de potentia absoluta absque omni forma substantiali, sed etiam sic eam posse conservari absque vilo concursu particulari positivo Dei supplente concursum formæ. Hæc est *Doctoris 2. dist. 12. cum suis omnibus*, quem sequuntur etiam recentiores plurimi, & nominatim. *Aversa questione. 20 Philosophia sect. 10. Amic. tract. 5. questione 4. ac Arriaga disput. 2. sect. 6.*

CONCLUSIO I.

Materia
nequit
existere
absque
forma na-
turaliter.

41. *Materia nequit naturaliter existere absque aliqua forma substantiali.* Hæc est communissima omnium Petipariticorum.

Probatum ab aliquibus, quia est incompletum quid essentialiter & physice, ergo nequit conservari naturaliter absque forma, quæ est eius complementum.

Contra, quia manus potest conservari absque aliis partibus, & corpus organicum absque anima, & ipsa anima absque corpore, non obstante quod sint incompleta entia, ergo similiter dici posset de materia non obstante incompletione sua.

Probatum secundo ab aliis, quia esset inutilis, ergo deberet connaturaliter destrui, si non poneretur in ipsa aliqua forma, sicut animæ brutorum separatæ, & formæ substantiales omnes non debent conservari connaturaliter destructa earum unione ad subiectum, quia essent inutiles.

Materia
absque
vlla for-
ma esset
utilis.

Hæc etiam probatio non sufficit, negatur enim antecedens, nam esset utilis ad hoc ut agens creatum applicatū ipsi posset in ipso producere formam substantialem.

42. *Probatum ergo melius*: si posset esse, naturaliter absque vlla forma, maxime per actionem alicuius causæ secundæ naturalis: sed non potest id contingere, ergo.

Probatum minor, quia agens naturale non intendit per se destructionem vllius rei, sed eatenus destruit, quatenus intendit producere aliquem alium effectum quem absque destructione nequirit producere: ergo nequit destruere compositum substantiale, aut separare formam substantialem à materia, quin eius loco producat aliam formam substantialem in illa materia, & consequenter nequit separare materiam ab omni forma substantiali.

Impugnat hæc ratio Arriaga supra, quia causæ naturales quandoque destrunt aliquas formas accidentales absque productione alterius incompatibilis cum ipsis, ut patet in luce aut lumine, quod destruitur absque vlla forma impassibili: ergo similiter posset destrui forma substantialis aliqua absque forma incompatibili.

Contra: Lux non destruitur per actionem positivam, sed per subtractionem concursus positivi, & illa ipsa subtractio non fit nisi per destructionem causæ conservatiuæ, aut per remotionem eius, quæ remotio non fit nisi per productionem alicuius formæ positivæ: sed formæ substantiales omnes habent causas naturaliter conservatiuas semper applicatas, nec propterea conservatio earum naturaliter subtrahi potest, nisi tollantur dispositiones positivæ illarum; hæc autem tolli nequeunt nisi per introductionem formarum oppositarum.

43. *Confirmatur hoc*, quia omne compositum substantiale habet virtutem productivam accidentium sibi connaturalium, & est sibi sufficienter semper applicatum in ordine ad hoc: ergo nisi aliquod agens aliud adsit, quod per actionem positivam producat alias dispositiones incompatibiles, semper manebunt illa accidentia, & consequenter semper manebit illud compositum ac forma eius in materia eius, quia semper debet manere quamdiu manent illa accidentia, quæ sunt dispositiones naturaliter conservatiuæ eius.

Itaque existimo esse certum, quod nulla causa naturalis possit destruere aliquam formam præsertim permanentem, cum necessario produci debeat, aut per illud ipsū

agens, aut per aliud aliqua forma positiva incompatibilis cum forma destruenda, aut cum aliqua forma ad conservationem eius requisita: cuius ratio à priori est, quod causa naturalis applicata passo, naturaliter, & consequenter necessario agere debet quidquid potest: ergo si produxit aut conservavit formam substantialem, aut accidentalem in hoc instanti aut tempore in hoc subiecto, debet etiam illam producere, aut conservare pro quocumque alio tempore, pro quo est eodem modo applicata: sed semper erit eodem modo applicata, nisi producat alia forma incompatibilis aut cum illa forma, aut cum forma aliqua ad ipsam prærequisita: ergo nunquam potest destrui forma aliqua absque productione alterius formæ.

Nulla
forma de-
struitur
à causa
naturali
absque
produ-
ctione al-
terius for-
mæ.

44. *Melius impugnari posset prædicta probatio*, quia quamvis causa naturalis non intenderet per se destructionem, & propterea deberet produci aliqua forma, ut alia forma destrueretur; tamen adhuc posset contingere, quod aliqua causa naturalis, verbi gratia ignis, intendens producere formam suam introduceret dispositiones ad hoc necessarias & expelleret dispositiones oppositas repectas, verbi gratia in aqua aut alio corpore, donec veniret ad aliquem terminum, in quo istæ dispositiones essent expulsæ quantum ad gradum, qui requireretur ad conservationem formæ substantialis, non tamen essent introductæ dispositiones in gradu sufficienti ad introductionem formæ ignis: in hoc casu, qui est non solum possibilis, sed talis, ut non possit cognosci, quin naturaliter sæpe occurrat, destrueretur forma aquæ, & non introduceretur forma ignis, quia forma aquæ debet destrui statim ac desinunt qualitates, conservatiuæ eius in gradu in quo sunt necessariae ad eius conservationem, forma & ignis non debet introduci, antequam introducantur dispositiones ad ipsam in gradu requisito.

Et si dicatur, si forma ignis non debeat tum produci, aliquam aliam formam debere. *Contra* est, quod nulla alia forma debet produci, nisi sit producta dispositio sufficiens ad illam; nemo autem scire potest, an in casu proposito introducatur dispositio sufficiens ad vllam formam producendam.

45. Hæc impugnatio non facile tollitur ab illis, qui ponunt dispositiones positivas requiri ad formam substantialem in ipsamet materia prima, & hanc absque talibus, non posse naturaliter recipere formam substantialem. Verum in nostra sententia, qui subiectamus accidentia absoluta, & dispositiva in toto composito, & asserimus dari resolutionem vsque ad materiam primam in generatione & corruptione totali, non habet difficultatem, quia pro quocumque instanti materia denudatur forma substantialis, quæ afficitur, est sufficienter disposita ad receptionem alterius formæ cuiuscumque, quæ possit produci ab agentibus circumstantibus, & hinc necessario debet tum recipere aliquam formam.

Et hinc probatur secundo conclusio, Materia prima non potest poni naturaliter, nisi in aliquo loco sit applicata taliter causæ alicui, quæ possit in ipsa introducere formam, & sit ad hoc ex se determinata, nisi poneretur impedimentum: ergo necessario deberet naturaliter loquendo in materia produci ab aliqua causa aliqua forma substantialis, nisi ponatur impedimentum: sed nullum impedimentum naturale esse potest nisi quod sit informata aliqua forma substantialis incompatibili cum forma, quæ produci deberet: ergo non potest esse naturaliter absque aliqua forma substantiali.

46. *Obiicit primo*: Materia fuit in initio creationis absque vlla forma: sed tum fuit naturaliter producta: ergo naturaliter potest esse absque vlla forma. *Probatum maior tum autoritate S. Augustini*, qui ita videtur sentire, tum ex illo *Gen. 1.* Terra erat inanis, & vacua, id est, materia prima erat absque vlla forma.

Respondeo primo, negando maiorem, ad cuius probationem, nego *August.* dicere quod materia prima fuerit vnquam absque aliqua forma pro vilo instanti temporis, sed ad summum vult quod fuerit prius natura producta, quæ esset producta vlla forma Locus etiā ille scripturæ

NON

non debet intelligi de materia prima, quæ non vocatur terra, sed de propria terra, quæ erat tunc inanis & vacua, quia erat absque arboribus & plantis.

Respondeo secundo, conclusionem intelligendam de materia prima, quantum ad actiones causarum secundarum, ex suppositione productionis eius sub formis, non vero quantum ad actionem causæ primæ, quæ produceretur primo, antequam informaretur vlla forma.

56. Obiicit secundo, Ideo anima rationalis potest conservari naturaliter absque omni corpore, quia est subsistens substantia partiali: sed materia est quid similiter subsistens, ergo potest naturaliter separari absque omni forma.

Respondeo, quidquid sit de minori, distinguo maiorem: ideo partialiter, transeat ideo totaliter, nego maiorem & consequentiam: & ratio disparitatis est, quod agens separans animam à corpore non sit naturaliter determinatum ad coniungendum aliud corpus cum ipsa, & propterea bene potest naturaliter existere absque corpore; sed agens separans formam substantialem à materia est determinatum ad producendam aliam formam in illa, vel aliquod aliud agens tum applicatum, & consequenter quando separatur vna forma, aduenit alia, & hinc corruptio vnius dicitur generatio alterius.

57. Obiicit tertio, Agens separans animam à corpore, non est determinatum ad producendam aliam formam substantialem in corpore illo, licet corpus illud sit quid incompletum physice, & in per se potentia ad aliquam formam; ergo quamvis materia sit per se potentia ad formam substantialem, agens separans vnam formam non debet esse determinatum ad producendam aliam formam.

Respondeo negando consequentiam, & ratio disparitatis est, quod quando separatur anima à corpore, corpus non reperitur dispositum sufficienter ad vllam aliam formam, & propterea agens non debet nec potest esse determinatum ad producendam vllam aliam formam in illo; sed quando separaretur omnis forma substantialis à materia, esset tum disposita optime ad recipiendum aliquam aliam formam, & consequenter deberet alia produci.

CONCLUSIO II.

58. Forma non habet vllum influxum positivum physicum in materiam aut eius existentiam, & consequenter si desineret forma, & non produceretur alia forma in ipsa, conservaretur in rerum natura per vllum ipsum influxum, quo conservaretur simul cum forma absque alio concursu positivo suppleto defectum influxus forme. Hæc est iuxta tertiam sententiam contra secundam.

Probari potest ex Arriaga disp. 2. sect. 6. quia huiusmodi dependentia esset dependentia à priori; sed talis solum datur ad causam efficientem & materialem, ergo non datur in materia ad formam. Hæc probatio non valet, quia in minori manifeste petitur principium, & eam aduersarij tam bene negant, quam ipsammet conclusionem.

Probat ergo melius primo, quia materia præsupponitur formæ tanquam causæ materialis, ex cuius potentia forma realiter educitur, & à cuius influxu reali depêdet: ergo materia non potest dependere ab vlllo influxu reali formæ. Antecedens supponitur hîc ab omnibus etiam aduersariis, & probabitur disputatione sequenti. Consequentia probatur, quia non datur mutua causalitas inter causas realiter influentes, vt ostendimus libro secundo.

59. Probat secundum impugnando præcipuum fundamentum, ex quo posset colligi dependentia aliqua in materia ad formam: ideo colligeretur potissimum, quod materia dependeat à forma, quia materia nequit naturaliter esse absque aliqua, & non videtur quod semper deberet coniungi cum forma, nisi quia dependeret à forma: sed hæc ratio non probat, quod dependeat ab influxu aliquo reali formæ; ergo non est dicendum quod sic dependeat. Probat minor, tum quia non potest substantia esse naturaliter absque aliqua forma accidentali, & tamen non dependet ab influxu aliquo reali vllius formæ accidentalis, saltem directe & per se (quod addo, quia dependet ab accidentibus indirecte, quatenus impediunt dispositiones contrarias suæ formæ, & deferentes ad introducendam formam aliam substantialem incompatibilem) tum

& præcipue, quia potest ostendi ratio, unde proveniat illa necessaria connexio absque tali influxu, aut dependentia: ergo ex illa non colligitur sufficienter illa dependentia. Probat vltimum antecedens, quia eo ipso quo materia nō potest esse, nisi vbi adest aliqua causa effectiva determinata, aut ad conservandam, aut ad producendam de nouo aliquam formam substantialem in materia, quamvis materia nō dependeret ab vlla forma, adhuc deberet necessario habere aliquam formam substantialem: sed sic est, quod materia nunquā ponitur, nec poni potest naturaliter, nisi in loco, vbi est aliqua causa naturaliter determinata, aut ad conservandam, aut ad producendam formam substantialem aliquā in illa: ergo datur alia causa necessaria illius connexionis absque dependentia à forma.

60. Et sane hæc ratio necessariæ connexionis materiæ & formæ præferenda videtur illi, quam assignat *Mastrius hic q. 3. a. 1.* refundens illam connexionem in ordinem vniuersi, qui etiam male asserit coëxistentiam necessariam formæ oriri aqualiter ex parte materiæ, quia hæc est, quæ essentialiter petit cōpleri; est potentia quæ petit actuari; est sic imperfecta, vt petat perfici. Nam corpus, quod est altera hominis, pars, est per se potentia, & quid imperfectum, & tamen non necessario coniungitur semper cum anima: ergo idem posset dici de materia.

Confirmatur: si non posset poni substantia aqua, nisi in loco, vbi esset aliqua causa determinata ad producendum calorem in ipsa, aqua necessario, naturaliter loquendo, haberet semper calorem, nec posset esse naturaliter absque calore, & tamen nō dependeret ab aliquo influxu caloris cum omnis influxus caloris potius tēdat in corruptionem, quā in conservationem aquæ: ergo potest ex necessaria applicatione materiæ ad causam efficientem determinatā ad producendam formam aliquam oriri necessaria connexio materiæ cum forma absque influxu aliquo formæ in materiā, aut dependentia aliqua materiæ ab ipsa forma.

61. Probat tertio, quia, si esset dependentia materiæ à forma, tanquam ab influente physice in illā, non crearetur materia: sed hoc est contra omnes, ergo non est talis dependentia. Probat maior, quia sicut est contra creationem formæ, quod producat cum dependentia ab influxu physico materiæ: ita videtur esse contra creationem materiæ, quod producat cum dependentia ab influxu physico formæ, seu quod idem est, sicut est contra creationis rationem productio ex aliquo subiecto, quia debet esse totaliter ex nihilo, ita videtur esse contra rationem eius quod sit ex aliquo formæ; quia non magis debet esse ex nihilo subiecti quā ex nihilo formæ, hoc est, æque debet esse cum independentia à causa tam materiali, quam formali realiter influente.

62. Obiicit: Ideo colligitur formam dependere à materia, quia nequit esse absque illa naturaliter loquendo; ergo si materia nequeat esse naturaliter absque forma, dependet ab illa. *Confirmatur*: materia ordinatur ita essentialiter ad formam, vt si repugnaret forma, repugnaret etiam materia: ergo dependet à forma.

Confirmatur secundo, quia si materia non dependet à forma, forma autem dependet à materia, sequitur quod materia sit perfectior quam forma contra omnes.

Respondeo negando antecedens in sensu præciso: non enim ideo tantum, sed quia forma non creatur, sed producit per agens creatum non potens ipsam producere nisi cum dependentia à subiecto, quam dependentiam si non haberet, non esset vlla ratio, cur non produceretur absque subiecto à causa naturaliter agente & nato producere ipsam.

Confirmatur hæc responsio, quia quamvis substantia nequit esse naturaliter absque accidentali aliqua forma, sicut nec forma accidentalis potest esse absque substantia, tamen non asseritur dependentia substantiæ ab influxu formæ accidentalis, sicut asseritur dependentia formæ accidentalis ab influxu substantiæ: ergo quamvis materia nequeat esse absque forma substantiali, sicut forma illa nequit esse absque materia, non tamen æque debet asseri dependentia materiæ à forma substantiali, sicut asseritur dependentia formæ substantialis à materia.

Forma non habet vllum influxum in materiam.

Ad primam confirmationem, nego consequentiam in sensu conclusionis, quia potentia visiva ordinatur essentialiter ad visionem, & tamen non dependet ab influxu visionis, imo naturaliter conservatur absque visione, & idem est de potentia intellectiva respectu intellectionis, & de potentia effectiva respectu effectus: ergo idem dicendum in proposito.

Ad secundam etiam confirmationem, nego sequelam, quia quantitas est imperfectior qualitate, & tamen est independentis à qualitate; hæc vero est dependens ab illa, Verum quidem est, quod quantum ad independentiam, materia sit perfectior; sed quantum ad actiuitatem, forma est longe perfectior, & propterea simpliciter dicenda est forma perfectior, nisi quis velit dicere, quod habeat se sicut excedens & excessum.

CONCLUSIO III.

63. *Deus potest conservare materiam absque omni forma substantiali.* Hæc est authorum secundæ & tertiæ sententiæ contra primam sententiam. *Probat* primo ex dictis, quia materia habet propriam existentiam, & est independentis ab omni influxu formæ, nec dicit ordinem essentiali ad formam: ergo nihil impedit, quo minus conservari possit absque omni forma.

Confirmatur: quia non potest assignari vlla ratio tam necessaria connexionis inter formam, & materiam, quin possit de potentia absoluta conservari absque omni forma, præsertim cum certum sit de potentia absoluta posse multa separari, quæ naturaliter separari non possunt.

Confirmatur secundo: quia maior est dependentia formæ accidentalis à subiecto, quam materiæ à forma substantiali: sed forma accidentalis potest separatim ab omni subiecto conservari, ut patet in accidentibus Eucharisticis: ergo & similiter materia potest conservari absque omni forma substantiali.

Confirmatur tertia soluendo rationes necessariae connexionis earum quas communiter assignare solent aduersarii. Dicunt ergo aliqui rationem esse quod materia existat existentia formæ. Sed præterquam quod hoc falsum est, ut patet ex dictis, adhuc non sequitur intentum ipsorum, si esset verum: quia res nata existere per vnā existentiam naturaliter, potest supernaturaliter sine illa existentia existere per aliam existentiam, & hoc maxime censendum est verum in sententiis aduersariorum, quia existimant quod humanitas Christi, quæ nata erat ex se existente per propriam, de facto tamen existit sine illa existentia per existentiam Verbi. In nostra quidē sententia implicat ut res aliqua existat sine propria existentia, quia propria existentia secundū nos non distinguitur realiter à re existente, nihil autem potest existere sine omni eo, quod ipsi realiter identificatur, & propterea etiam implicat in nostra sententia, ut materia existat per existentiam formæ, aut per existentiam communicatam à forma.

64. *Alii dicunt* rationem esse quod materia dependeat à forma in genere causæ formalis: quod enim sic dependet ab alio, nequit etiam supernaturaliter esse sine illo, hinc enim corpus nequit esse sine forma.

Sed contra, quia materia nō depēdet à forma, ut à causa formali intrinseca, sed ut à causa formali extrinseca, neque enim forma est de essentia materiæ aut pars intrinseca eius: sed q. depēdet ab alio ut à causa formali extrinseca præsertim si sit absolutū, potest esse sine illo, nisi ostēdatur alia ratio connexionis necessariae præter hoc q. est esse causæ formale extrinsecæ, ut patet manifeste; nā subiectū accidentiū depēdet ab ipsis ut à causa formali extrinseca communicationibus ipsi effectū suū formale, & tamen certū est posse esse subiectū sine aliquibus accidentibus, paries. n. potest esse sine albedine, à qua quoad esse albū depēdet, tanquā à causa formali. Illud autem de corpore nō est ad rem, quia depēdet à forma, ut à causa formali intrinseca.

65. *Et si dicas* subiectum non dependere ab accidentibus, ut à causa formali per se, sed ut à causa formali per accidens, & propterea posse esse sine ipsis.

Contra, quia non propterea potest esse sine ipsis quod sint causæ formales per accidens, sed quod non sint causæ formales intrinsecæ, nam si essent intrinsecæ, quan-

tumuis non essent nisi causæ formales per accidens, adhuc non posset esse sine ipsis, unde album, ut album, non potest esse sine albedine, quæ est causa formalis intrinseca ipsius, etiam de potentia absoluta.

Confirmatur hæc responsio: Non minus repugnat Deum posse conservare rem, quæ dependet ab alia re in genere causæ materialis sine illa, quam rem, quæ dependet ab alia in genere causæ formalis, sine illa; & hinc quemadmodum nequit conservare corpus sine forma substantiali, quæ est causa formalis eius, ita nequit conservare ipsum sine materia, quæ est causa materialis eius: sed Deus potest conservare rem sine causa materiali eius extrinseca, quæ scilicet non est pars intrinseca eius, siue sit causa materialis per se, siue per accidens eius; ergo posset conservare rem sine causa formali extrinseca eius; siue sit per se, siue per accidens. Probat minor, quia potest conservare formam substantialem sine materia, ut fatentur aduersarii, & accidentia sine subiecto, ut patet de fide.

Confirmatur secundo: quia magis dependet quodcumque accidens vnum numero à suo subiecto, quam quacumque materia vna numero à quacumque forma, ut patet ex eo quod naturaliter materia eadem numero posset esse sine quacumque forma vna numero determinate, vnum autem numero accidens afficiens vnum numero subiectum, nequeat esse sine illo eodem subiecto: sed accidentia absoluta dependentia à subiecto, ut naturaliter nequeant esse sine ipso determinate, possent esse supernaturaliter sine ipso aut vllō alio; ergo materia potest esse supernaturaliter sine omni forma.

66. *Denique alij dicunt* materiam dependere à forma ut res modificata dependet à modo: sed res modificata, licet sit quid absolutum & prius modo, nec dependeat à modo, tanquam à causa materiali aut formali intrinseca; tamen non potest esse sine aliquo modo: ergo similiter materia non potest esse sine aliqua forma, quamuis sit prior forma, & non dependeat à forma ut à causa materiali aut formali intrinseca: quod autē res modificata nequeat esse sine modo, patet, quia natura singularis completa nequit esse sine subsistentia, quæ est modus eius, nulla res creata potest esse sine vbi, nullum corpus sine figura.

Sed contra, quia maior huius responsionis est manifeste falsa, nam forma non est modus materiæ, modus enim secundum aduersarios nequit esse sine re modificata, neque enim subsistentia potest esse sine re subsistente: neque figura sine re figurata, neque vbi sine re vbicata; forma vero potest esse sine materia vlla secundum aduersarios: ergo non est modus materiæ.

Confirmatur, quia quando dicitur quod materia se habet ad formā, ut res modificata ad modū, vel intelligitur quod materia habeat se instar rei modificatæ, & forma instar modi; & præterquā quod sit iam ostensū hoc esse falsum, adhuc militat contra aduersarios, quia magis difficile est conservare modum sine modificato, quā modificatū sine modo, ut omnes fateri debent, & patet inductione: ergo si forma, quæ est instar modi, potest conservari sine materia, quæ est instar modificati, poterit materia conservari sine forma. Vel intelligitur quod materia sit modus seu instar modi, & forma instar rei modificatæ, & hoc nequit esse, tum quia materia est subiectū formæ, & per formam determinatur; tum etiam quia idē numero modus non potest esse sine eadē numero re modificata, ut eadem numero re figura sine eadem numero res figurata, & idē numero vbi sine eodem numero vbicata; materia autē eadem numero potest esse sine eadem numero forma, quam semel habet. Vel intelligitur denique quod vtrique sit modus alterius, & tum quemadmodum materia nequit esse sine forma, ita nec forma sine materia, quod est contra aduersarios; & præterea si materia non sit modus formæ, nec forma materiæ, ut iā ostendimus, sequitur manifeste quod altera alterius non sit modus.

67. *Ioannes à S. Thom.* dat pro ratione necessariae connexionis, quod existentia sit actus secundus, & consequenter quod essentialiter præsupponat actum primum: sed talem non habet materia absque forma: ergo nec existentiam potest habere absque forma.

Respondeo

Potest
conservari
materia
absque vl-
la forma
substantia-
li.

Soluitur
prima ra-
tio neces-
sariae con-
nexionis.

Forma
non est
modus
materiæ.
Soluitur
quarta ra-
tio.

Respondeo existentiam non esse actum secundum, nisi quatenus est actus, qui non est essentialis, quod etiam hic ipse auctor concedere videtur. Hoc ergo supposito, concedo maiorem, nempe quod existentia sit actus secundus, id est non essentialis, & consequenter præsupponens actum primum, id est essentialem; nego autem minorem: habet enim materia ex se essentialiam suam metaphysicam independentem ab omni forma, quod videtur evidens; & hæc essentialia est actus primus sufficiens ad existentiam, quæ non præsupponit necessario alium actum, quæ essentialia; quod si quis negaret essentialiam rei esse actum primum, potest etiam negare existentiam esse actum, aut saltem negare ipsam esse actum secundum, quia eatenus habet rationem actus secundum, quatenus præsupponit primum aliquid actum: sed nullum alium actum præsupponit præter essentialiam, unde si essentialia non sit actus, existentia non erit actus secundus; quamvis autem essentialia materia esset actus primus, adhuc maxime distingueretur materia à forma, & ab actu formali physico, quia huiusmodi actus præsupponit materiam, & in ea recipitur, & est radix distinctionis specificæ rerum materialium constantium, materia eiusdem speciei.

Cæteras rationes necessariæ connexionis ipsarum ponemus in objectionibus.

68. *Probat*ur secundo conclusio argumento communi Scotistarum desumpto ex ipso Scoto variis locis. Quodcumque absolutum prius natura, quam aliud absolutum distinctum realiter ab ipso, potest absque contradictione esse ac conservari absque illo alio absoluto posteriori: sed materia est aliquid absolutum, cum sit substantia, & est prior quacunque forma materiali substantiali, saltem natura, & distinguitur realiter à quacunque tali forma, ergo absque contradictione potest esse absque quacunque forma substantiali, & etiam pari ratione absque quacunque forma accidentali absoluta. Maior videtur evidens, quia si sit quid absolutum, non potest dicere ordinem actuale ad aliud necessarium, nisi ad causas requisitas ad ponendum ipsum in esse; in hoc enim consistit ratio abolitionis eius, & non potest habere pro tali causa aliquid posterius, ut est evidens, quia omnis causa, secundum quod causat, debet esse prius, saltem naturam, quam effectus sic, ut si causet realiter, debeat esse existens realiter; si intentionaliter causet, pro ut causat finis, debeat esse prius intentione, quod si non dicat ordinem actuale ad aliud, non est actualiter connexum cum ipso necessario: ergo potest separari ab ipso, saltem per divinam potentiam.

Abolutum prius alio potest esse absque illo explicatur.

Instantia contra illud axiomam.

69. *Contra* tamen hanc maiorem aduersarii proponunt aliquas instantias, quas hic ponam, ut ex earum solutione magis appareat veritas istius maioris. Dicunt ergo, substantiam singularem esse quid absolutum distinctum realiter à quacunque subsistentia, quæ etiam est quid absolutum; sed nequit conservari absque aliqua subsistentia.

Deinde materia & forma unitæ sunt priores toto composito, quod est quid absolutum, & tamen nequeunt absque illo conservari. *Rursus* actio est prior effectu, sed nequit conservari absque effectu. *Quarto* quantitas est prior figura, & tamen non potest esse absque aliqua figura. *Quinto* substantia est prior ubi, sed nequit esse absque aliquo ubi.

Solutur prima de substantia.

Respondeo primo, falsum esse, quod substantia sit quid absolutum, ut videbitur in Metaphysica.

Respondeo secundo, si sit quid absolutum, posse naturam singularem conservari sine ipsa.

Respondeo tertio, si non possit natura singularis conservari sine aliqua subsistentia, adhuc veram esse maiorem in sensu Scoti, nam sensus eius potest dici esse, quod absolutum prius possit esse sine posteriori, nisi posterius sequatur ab ipso per emanationem sine actione aliqua particulari distincta, ac terminata ad illud posterius: si autem substantia sit talis, ut nequeat natura separari ab aliqua subsistentia, tum debet necessario sequi per emanationem aliqua subsistentia à natura, nisi ponatur in natura unio ad aliam subsistentiam, ut contingit in Incarnatione: at forma non sequitur per emanationem à materia, quandoquidem requirit actionem aliquam novam causæ educantis: ergo quamvis substantia non possit conservari absque subsistentia, adhuc materia posset conservari absque forma.

70. *Ad secundam dico*, quod materia & forma, ut unita, non sunt quid absolutum, quia dicunt formaliter ut soluitur sic unionem, quæ est respectus: unde ex hoc, quod non possint esse ut sic absque toto, non sequitur quin absolutum prius possit esse absque posteriori absoluto. Adde ulterius, vel unionem esse causalitatem, qua producitur ipsum totum, & consequenter esse respectum actuale ad totum, quod non competit uni absoluto respectu alterius posterioris; vel certe ad eam sequi causalitatem talem per emanationem, quod etiam non convenit absoluto priori respectu posterioris. Adde præterea aliquos Scotistas tenere, quod possint materia & forma unita conservari de potentia absoluta absque toto, quorum sententia impugnanda esset, ut valeret hæc replica.

Solutur tertia de actione.

71. *Ad tertiam dico* actionem esse respectum, & consequenter, quamvis conservari nequeat absque termino, quem essentialiter respicit, idem non sequi de uno absoluto priori respectu alterius absoluti, quem non potest essentialiter respicere.

Sed dices: quemadmodum aliquod respectum prius alio realiter distincto non potest conservari sine illo, quare non possit aliquod etiam absolutum prius habere tam necessariam connexionem cum aliquo posteriori, ut non possit conservari sine illo posteriori?

Respondeo rationem esse, quia respectum actuale ex eo, quod tale respectum, dicit essentialiter ordinem actuale ad aliud, seu potius est ordo essentialis ad illud, & consequenter nequit esse sine illo: sed absolutum nequit esse talis ordo, neque dicere talem ordinem, quia aliud non esset absolutum.

Confirmatur hoc, quia omne respectum præsupponit extremam, nisi sit essentialiter positio extremorum, & propterea nequit esse ullum respectum sine extremis: ergo cum materia non præsupponat formam, nec sit positio formæ, bene potest esse sine forma.

Solutur quarta de figura.

72. *Ad quartam dico*, quod quantitas posset forte redigi supernaturaliter ad punctum, & in tali casu non haberet ullam figuram, atque adeo exemplum eius non est ad rem; quod si non posset, non præiudicat maiori præmissæ, quia figura non est quid absolutum posterius quantitate: & ratio quare non possit poni quantitas absque figura, est, quia figura consistit in dispositione tali, vel tali partium extra se invicem positarum, non potest autem esse res habens partes extra se invicem sine eo, quod illæ partes sint extra se invicem hoc vel illo modo, quia non potest habere illas, nisi aliquo modo, ut est evidens; talis autem ratio connexionis cum aliqua forma non reperitur in materia.

Ad quintam de ubi, dico primo, quod non sit quid absolutum, sed respectum; unde instantia non est ad rem.

Dico secundo, quod res posset esse absque ullo ubi, scilicet si poneretur unica res sola absque alia re, ut suo loco dicemus; si autem ponatur cum aliis rebus, necessario debet habere vel distantiam aliquam ab illis, vel indistantiam, & hoc ipso habebit ubi aliquod. Quod si etiam tenenda esset sententia recentiorum multorum, quod non posset poni res absque aliquo ubi, id propterea accideret, quia deberet poni in aliqua parte spatij imaginarij, quia implicaret quod esset, nisi in tali aliqua parte, unde deberet necessario habere ubi, per quod in tali parte potius, quam in alia poneretur. At neque huiusmodi etiam ratio necessariæ connexionis reperitur ex parte materiæ, & alicuius formæ, etiam indeterminate: ergo.

Solutur quinta de ubi.

Obiicies primo: sequeretur quod materia esset in actu, & non esset in actu, sed hoc implicat: ergo implicat eam separari ab omni forma. Probatur sequela maioris, quia esset in actu, quandoquidem actu existeret, ut supponitur; & non esset, quia non haberet formam, à qua haberet actu existere.

Respondeo negando sequelam pro secunda parte, ad cuius probationem dico, quod licet non haberet formam physicam substantialem, haberet tamen formam metaphysicam, & existentiam, quod sufficit, ut actu existeret; neque enim à forma physica debet habere res actu existere, aliis Angelis non existeret actu, nec cæli in sententia, quæ tenet

tenet eos non constare materia & forma. Itaque materia esset actu, id est actu existeret sine actu formali physico & substantiali, quæ est forma; non autem esset actu sine actu existentia & entitatio, & sine actu metaphysico, quæ est differentia metaphysica eius.

74. *Dices cum Complutensibus*: ordo essentia distinguitur realiter ab ordine existentia, & etiam est prior illo indispensabiliter: sed forma est actus pertinens ad ordinem essentia ergo prior debet esse forma in materia, quæ existentia, & consequenter nequit materia existere sine forma. Probat minor, quia materia ex se non habet actum etiam entitatum spectantem ad ordinem essentia: ergo sola forma est actus eius ad ordinem essentia spectans. *Confirmant primo*, quia materia prima inter omnia creata habet esse ex se maxime potentiale, & proinde nihil actualitatis includit: sed existentia est maxima actualitas, & nihil fere includens potentialitatis: ergo ut materia redatur proportionata ad recipiendam hanc actualitatem, debet mediari forma substantialis, & specificatio ab ea desumpta, quæ aliquid potentialitatis, & aliquid actualitatis habet; non enim ad maximam actualitatem nisi per inferiorem, neque ad actum ultimum nisi per intermedium, & gradatim deueniri potest.

Confirmant secundo: ideo essentia diuina, ut habet rationem speciei intelligibilis, nequit uniri intellectui beatorum, nisi hic prius actuatur lumine gloriæ, quia intellectus creatus in genere intelligibili est pura potentia, & essentia diuina ut habet rationem speciei intelligibilis, est perfectissimus actus, & proinde, ut proportionetur illi, debet disponi per lumen gloriæ, quod & diuinum ordinem attingit, & habet actualitatem admixtam potentialitati: ergo materia prima similiter debet proportionari ad actualitatem existentia per formam substantialem.

75. *Respondeo primo* negando maiorem, cuius rationem dabimus in Metaphysica.

Respondeo secundo distinguendo minorem: forma est pertinens ad ordinem essentia materia, tanquam quid intrinsecum ipsi, nego minorem; est pertinens ad ordinem essentia compositi, & est pertinens etiam ad essentiam materia tanquam perfectiui physicum extrinsecum eius, concedo minorem, & nego consequentiam. Ad probationem minoris nego antecedens, materia enim habet suam essentia propria distincta à forma, est enim potentia pura secundum omnes, est susceptiuum formæ, est pars materialis compositi: nec hæc habet à forma ullo modo, ut est euidentis.

Ad primam confirmationem distinguendo maiorem: est maxime potentiale physice, & nihil actualitatis physice, hoc est nullam formam physicam includens, concedo maiorem; est maxime potentiale metaphysice, & nihil actualitatis metaphysice, hoc est nullam differentiam metaphysicam includens, nego maiorem. Ens enim incompletum ut sic, abstractum ab omnibus entibus incompletis, est magis potentiale metaphysice, & minus habens actualitatis metaphysice quam materia. Data autem minori nego consequentiam: sufficienter enim proportionatur ad existentiam seipsa. Ad probationem consequentia dico, ad maximam actualitatem posse deueniri absque inferiori actualitate, nisi inferior sit necessario prærequisita, & ad ultimum actum posse perueniri absque intermedio nisi intermedium sit necessario prærequisitus: negamus autem actualitatem formæ necessario prærequiri ad actualitatem existentia, in ordine saltem ad potentiam absolutam.

Ad secundam confirmationem nego suppositum antecedentis, nimirum quod necessario requiratur lumen gloriæ, quod sit qualitas inherens intellectui ad videndum Deum sic, ut de potentia absoluta non possit videri absque tali lumine, de quo suo loco. Adde, illud de summa potentialitate intellectus in genere intelligibili, & summa actualitate essentia diuina, ut habet rationem speciei intelligibilis, & actualitate luminis admixta potentia, esse verba quibus cooperitur veritas realis; & mihi certum est intellectum habere in genere intelligibili multum actualitatis, quandoquid habet virtutem receptiuam cuiuscumque intellectus creata virtute etiam actiuam: sed de hoc in Theologia.

76. *Obiicies secundo* sequeretur, quod materia esset ali-

cuius speciei, quidquid in existit à parte rei, debet esse alicuius speciei; & q. non esset alicuius speciei, quandoquid non haberet formam, quia sola forma est, quæ dat speciem.

Respondeo concedendo sequela pro prima parte, & negando eam pro secunda, & distinguendo eius probationem: forma physica, nego; forma physica vel metaphysica, transeat. In tali autem casu, quævis materia non haberet formam physicam, haberet tamen metaphysicam, quæ nihil aliud est, quam differentia metaphysica contrahens rationes superiores inclusas in materia prima, quibus convenit cum aliis rebus ad esse materie primæ. Quod autem forma physica non sit sola, quæ dat speciem rebus distinctæ speciei, manifeste patet, quia Angeli sunt distinctæ speciei tum inter se, tum ab aliis rebus, & tamen non includunt formam physicam: & in sententia etiam probabilis, cuius veritas non depedit ab hac difficultate, Celi non componuntur ex materia & forma substantiali, nec consequenter ea includunt, & tamen distinguuntur specie ab aliis rebus; imo in sententia aduersariorum materie celestis & sublunaris distinguuntur specie inter se, quæ tamen distinctio non provenit à formis rerum celestium & sublunarium, quia si ex diversitate specifica formarum esset distinctio specifica in materiis, quas informarent, tum materie hominis & bruti distingueretur specie, quæ ipsi non affirmant. Et si dicatur, quod non distinguatur specie proprie loquendo, quævis id esset verum, non faceret ad rem, quia tum dicere possemus ad obiectionem primariam, quidquid existit à parte rei, debet esse alicuius speciei proprie, vel improprie loquendo: non autem esset necessarium, ut esset alicuius speciei proprie loquendo & consequenter materia absque omni forma posset esse alicuius speciei improprie loquendo, licet non esset alicuius speciei proprie loquendo.

77. *Obiicies tertio* quæ sunt magis unum, sunt minus separabilia, quæ quæ sunt minus unum: sed materia & forma unita sunt magis unum, quæ subiectum, & proprietates, v.g. homo & risibilitas, quia hæc sunt unum per accidens, secundum communem sententiam virtuosorum; scholastica vero unum per se: ergo quemadmodum subiectum non potest separari à proprietate, ita nec materia à forma.

Respondeo distinguendo antecedens: quæ sunt magis unum unitate eiusdem rationis, transeat; unitate diversæ rationis, nego maiorem, & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam, quia materia & forma habent unitatem tantum unionis physice; subiectum autem & proprietates habent unitatem unionis metaphysice, hoc est identitatis realis.

Respondeo secundo negando suppositum consequentis, quia secundum aduersarios subiectum & proprietates sunt separabilia.

Respondeo tertio negando minorem, quia materia & forma non sunt unum, licet faciant unum, & consequenter nequeunt esse magis unum. Adde ipsos aduersarios debere, necessario concedere, quæ sunt magis unum unitate unionis realis, qualiter materia & forma dicuntur unum, esse magis separabilia, quam quæ sunt minus unum, eo modo, quo subiectum & proprietates sunt minus unum, quam materia & forma: quia hæc materia & hæc forma sunt magis unum sic quam hoc subiectum; & hæc proprietates, verbi gratia, hic homo, & hæc risibilitas: sed hæc materia & hæc forma, verbi gratia, hominis, sunt separabilia naturaliter, hic autem homo & hæc risibilitas non sunt sic separabilia, ut fatentur aduersarii, unde patet hoc argumentum nihil valere.

78. *Obiicies quarto ex Ioanne à Sancto Thoma*: secundum Philosophum hoc libro materia prima se habet ad formas naturales, sicut materia artificialium ad formas artificiales: sed materia artificialium ita est pura potentia in genere artificiali, ut nullam habeat existentiam artificialem ante formam artificialem: ergo materia prima ita est in pura potentia in genere naturali & existentia naturali, antequam habeat formam naturalem.

Respondeo proportionem materie primæ in ordine ad formas naturales physice (quam intendit Philosophus, quæque sola faciebat ad eius institutum, & probari poterat ab ipso) consistere in hoc, quod sicut materia artificialium, verbi gratia, lignum vel lapis, ex se nihil continet formam artificialem, distinctam realiter ab ipsa, & introducere per artificem:

Forma physica non est quæ sola dat speciem

Minus una potest esse minus separabilia

Proportio materie primæ ad materiam artificialem

